

बार्हस्पत्यो भरद्वाजः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्।

य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिन्द्रं तं गीर्भिरभ्यर्च आभिः।

यः पत्यते वृषभो वृष्ण्यावान्सत्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान्॥ ६.०२२.०१

यः। एकः। चर्षणीनाम्- प्रजाभिः। हव्यः- साहाय्यायाहृतव्यः। तम्। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवतम्।

आभिः। गीर्भिः- वाग्भिः। अर्च- पूजय। यः। वृषभः- वृषा। वृष्ण्यावान्- वर्षकः। सत्यः।

सत्वा- बली दाता वा। पुरुमायः- बहुप्रज्ञः। सहस्वान्- शक्तिमान्। पत्यते- सरति। तं स्तुहि॥१॥

तमु नः पूर्वे पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः।

नक्षद्भामं ततुरि पर्वतेष्ठामद्रोघवाचं मतिभिः शविष्ठम्॥ ६.०२२.०२

नक्षद्भामम्- अभिगन्तुशत्रुदम्भितारम्। ततुरिम्- तारकम्। पर्वतेष्ठाम्- गिरिमेघोपलक्षितजडे निहितं

चिद्रूपम्। अद्रोघवाचम्- अद्रोहवाचम्। शविष्ठम्- बलिष्ठम्। तम्। नः- अस्माकम्। पूर्वे पितरः-

पूर्वाचार्याः। नवग्वाः- अभिनवगतयः। सप्त- सप्तसाधनभूमिकास्थाः। विप्रासः- मेधाविनः।

वाजयन्तः- बलं कुर्वन्तः। मतिभिः- धीभिः। अभि- आभिमुख्येन उपासते॥२॥

तमीमह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नृवतः पुरुक्षोः।

यो अस्कृधोयुरजरः स्वर्वान्तमा भर हरिवो मादयध्वै॥ ६.०२२.०३

अस्य- एतस्य। पुरुवीरस्य- प्रभूतवीर्यसम्पन्नस्य। नृवतः- मनुष्यवतः। पुरुक्षोः- बह्वन्नस्य।

रायः- धनम्। तमिन्द्रम्। ईमहे- याचामहे। हरिवः- प्राणतुरगेश्वर। मादयध्वै- तुष्ट्यर्थम्। यः।

अस्कृधोयुः- अविच्छिन्नः। अजरः- जरारहितः। स्वर्वान्- स्वर्गवान्। तं रयिम्। आ भर-

आहर॥३॥

तन्नो वि वौचो यदि ते पुरा चिज्जरितार आनशुः सुम्नमिन्द्र।

कस्ते भागः किं वयौ दुध्र खिद्वः पुरुहूत पुरूवसोऽसुरघ्नः॥ ६.०२२.०४

इन्द्र । यदि- यत् । पुरा । जरितारः- रसनिष्पादका यजमानाः । ते- तव । सुम्नम्- सुखम् । आनशुः-
प्राप्तवन् । तत् । नः- अस्मभ्यम् । वि वोचः- वद । दुध्न- दुर्धर । खिद्वः- शत्रूणां खेदयितः । कः ।
ते- तव । भागः- देवभागः । पुरुहूता- बहुभिः साहाय्यायाहूत । पुरूवसो- बहुसम्पत्सम्पन्न ।
असुरघ्नः- शत्रुप्राणापहारकस्य तव । किम् । वयः- हव्यम् ॥४॥

तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्ठामिन्द्रं वेपी वक्करी यस्य नू गीः ।

तुविग्राभं तुविकूर्मिं रभोदां गातुमिषे नक्षते तुम्नमच्छ ॥ ६.०२२.०५

वज्रहस्तम्- वज्रपाणिम् । रथेष्ठाम्- रथस्थम् । इन्द्रम् । तम् । वेपी- कर्मवती । वक्करी- गुणवक्त्री ।
गीः । नु- क्षिप्रम् । पृच्छन्ती- जिज्ञासन्ती सरति । तुविग्राभम्- बहुग्राहकम् । तुविकूर्मि-
बहुकर्माणम् । रभोदाम्- बलदम् । गातुम्- सुखम् । इषे- गच्छति । तुम्नम्- वृत्रग्लापयितारमिन्द्रम् ।
अच्छ- अभिलक्ष्य । नक्षते- सरति ॥५॥

अया ह त्वं मायया वावृधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन ।

अच्युता चिद्वीळिता स्वोजो रुजो वि दृळा धृषता विरप्शिन् ॥ ६.०२२.०६

स्वतवः- स्वायत्तबल । अया । मायया- मायाशक्त्या । वावृधानम्- वर्धमानम् । वृत्रम् । मनोजुवा-
मनोवेगेन । पर्वतेन- वज्रेण । वि रुजः- विशेषेणाभाङ्गीः । विरप्शिन्- महात्मन् । स्वोजः-
शोभनतेजःसम्पन्न । अच्युता- च्युतिरहितानि । वीळिता- अशिथिलीकृतानि । दृळा- दृढानि
पुराणि बन्धनानि । धृषता- शत्रुधर्षकवज्रेण । वि रुजः- व्यभाङ्गीः ॥६॥

तं वो धिया नव्यस्या शविष्ठं प्रत्नं प्रत्नवत्परितंसयधै ।

स नो वक्षदनिमानः सुवह्नेन्द्रो विश्वान्यति दुर्गहाणि ॥ ६.०२२.०७

शविष्ठम्- बलिष्ठम् । प्रत्नम्- पुराणम् । तम्- अमुम् । वः- त्वाम् । प्रत्नवत्- पुराणवत् ।
परितंसयधै- विस्तारयितुम् । नव्यस्या- अभिनवया । धिया ध्यायामि । सः । नः- अस्मभ्यम् ।

अनिमानः- अप्रमेयः । सुवह्मा- शोभनवाहनः । विश्वानि- सर्वाणि । दुर्गाहाणि- दुर्गाणि । अति
वक्षत्- अतिवहतु ॥७॥

आ जनाय॒ द्रुहणे॒ पार्थिवानि॒ दिव्यानि॒ दीपयोऽन्तरिक्षा॑ ।

तपा॑ वृषन्विश्वतः॒ शोचिषा॒ तान्ब्रह्मद्विषे॑ शोचय॒ क्षामपश्च॑ ॥ ६.०२२.०८

द्रुहणे जनाय- द्रोहिणे । दिव्यानि अन्तरिक्षा पार्थिवानि- भौमान्तरिक्षनभःसम्बन्धीनि स्थानानि ।

दीपयः- तापय । तैरेनं तापयेति भावः । वृषन्- वर्षक । विश्वतः- सर्वतः । शोचिषा- ज्वाल्या ।

तान्- अमून् । ब्रह्मद्विषः- वेदवैदिकद्विषः । तप- तापय । क्षाम्- भूमिम् । अपश्च । शोचय- तापय ।

तैरेनं तापयेति भावः ॥८॥

भुवो॒ जनस्य॑ दिव्यस्य॒ राजा॒ पार्थिवस्य॒ जगतस्त्वेषसंदृक्॑ ।

धिष्व॒ वज्रं॒ दक्षिण॒ इन्द्र॒ हस्ते॒ विश्वा॑ अजुर्य॒ दयसे॒ वि मायाः॑ ॥ ६.०२२.०९

दिव्यस्य पार्थिवस्य जगतः- द्यावापृथिव्योः । त्वेषसंदृक्- दीप्तदर्शनः । राजा- स्वामी । भुवः-

अभवः । इन्द्र । दक्षिणे हस्ते- दक्षिणबाहौ । वज्रम् । धिष्व- धर । अजुर्य- जरयितुमशक्य । विश्वाः-

सर्वाः । मायाः । वि दयसे- विशेषेण बाधसे ॥९॥

आ संयतमिन्द्र॒ णः स्वस्तिं॑ शत्रुतूर्याय॒ बृहतीममृध्राम्॑ ।

यया॒ दासान्यार्याणि॑ वृत्रा॒ करो॑ वज्रिन्सुतुका॒ नाहुषाणि॑ ॥ ६.०२२.१०

वज्रिन्- वज्रपाणे । यया । दासानि- तमोभूतानि । आर्याणि- सत्त्वप्रायाणि । वृत्रा- आवरणानि ।

नाहुषाणि- मनुष्यसम्बन्धीनि । सुतुका करः- सुष्ठु बाधितानि अकरोः । ताम् । इन्द्र । संयतम्-

नियमसम्पन्नाम् । बृहतीम्- महतीम् । अमृध्राम्- अहिसिताम् । स्वस्तिम्- भद्रां भावनाम् ।

शत्रुतूर्याय- वृत्रबाधनाय । नः- अस्मभ्यम् । आभर ॥१०॥

स नो॑ नियुद्भिः॒ पुरुहूत॑ वेधो॒ विश्ववारा॑भिरा॒ गंहि॑ प्रयज्यो ।

न या॑ अदे॒वो वर॑ते॒ न दे॒व आभि॑र्याहि॒ तूय॑मा म॒द्यद्रिक्॑ ॥ ६.०२२.११

वेधः- मेधाविन् । प्रयज्यो- प्रकर्षेण पूजक । सः- असौ त्वम् । नः- अस्मान् प्रति । विश्ववाराभिः-
सर्ववरणीयैः । नियुद्धिः- प्राणतुरगैः । आ गहि- आगच्छ । याः- यानश्चान् । अदेवः । देवो वा ।
न । वरते- वारयति । आभिः- तैः । तूयम्- क्षिप्रम् । मद्यद्रिक्- मदभिमुखः । याहि- आगच्छ ॥११॥